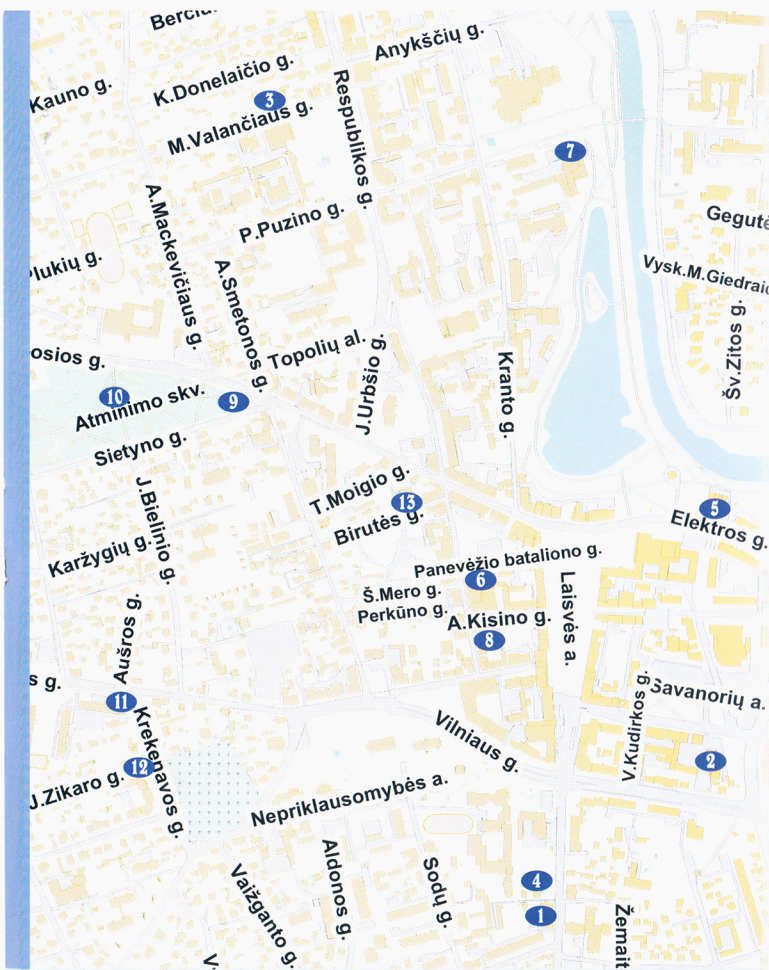

GIDAS PO PANEVĖŽIO ŽYDŲ PAVELDO VIETAS

Didžiąją savo istorijos dalį Panevėžys buvo daugiatautis ir daugiakultūris miestas. Jau XVIII a. čia gyveno nemažai žydų. XIX a. viduryje jie sudarė apie 60% miesto gyventojų. Iki XIX a. antrosios pusės žydų bendruomenė pasižymėjo gana uždaru bei savitu gyvenimo būdu, vėliau situacija keitėsi: gausėjo išsilavinusių žydų, kurie domėjosi moderniomis socialinėmis ir

nacionalinėmis idėjomis, įsitraukdavo į visuomeninę veiklą. Ilgą laiką žydai vyravo miesto ekonomikos ir paslaugų sferose. Lietuvos Respublikos laikotarpiu žydai sudarė apie 35% visų miesto gyventojų ir gyveno aktyvų politinį, kultūrinį, visuomeninį gyvenimą: dirbo miesto taryboje, steigė žydų mokyklas, kultūros, labdaros ir sporto organizacijas, dalyvavo ir lietuvių organizacijų veikloje.

Panevėžio žydai – integrali miesto bendruomenės dalis, per kelis šimtmečius įnešusi didžiulį įnašą į miesto ekonomiką, kultūrą ir minties raidą. Lankstinuke supažindinama su Panevėžio žydų istoriją liudijančiais objektais bei atminimo ženklais.

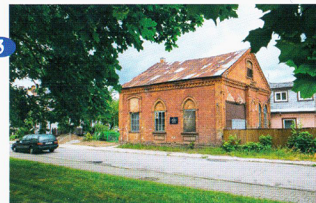
Senasis Panevėžio šešios – aukščiausios pakopos žydų religinės mokyklos – pastatas (Ramygalos g. 24), kuriame veikė maldos namai, buvo įsikūrusi rabino administracija. 1908 m. įsteigta įšėiva greitai išgarsėjo aukštu studijų lygiu. Pagrindinis mokymosi dalykas buvo Talmudo ir jo komentarų studijos. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

Panevėžio šešios pastatas (Savanorių a. 11), kuriame ji veikė Lietuvos Respublikos laikotarpiumi. Po Pirmojo pasaulinio karo įšėiva atkūrė ilgametis vadovas rabinas Josefas Šlomo Kahanemanas. Šešios veiklą nutraukė Antrasis pasaulinis karas. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

1910 m. pastatyta **Chevat Tora sinagoga** (M. Valančiaus g. 4) – retas negausios chasidų bendruomenės sakralinės architektūros pavyzdys Lietuvoje. Sinagogos žieminė (t. y. kūrenama), be moterų patalpos, su dviem įėjimais vakarų ir pietų fasaduose. Sinagogos interjeras sunaikintas. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

Parengė Panevėžio kraštotyros muziejus
Edukacines programas ir ekskursijas
užsakyti telefonu 8 45 596181
www.paneveziomuziejus.lt

Finansavo Kultūros paveldo departamentas
2015
Tomo Stasevičiaus nuotraukos

Panevėžio žydžių mergaičių gimnazija „Javne“ (Ramygalos g. 18), atidaryta 1928 m. draugijos „Javne“ iniciatyva. Privati religinės krypties mokykla pasižymėjo aukštu mokymo lygiu. 1931 m. aštuonių klasių gimnazijoje mokėsi 182 mergaitės. Dabar čia veikia Panevėžio jaunimo mokykla, yra įsikūrusi Panevėžio žydų bendruomenė. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

Panevėžio žydų gimnazija (Elektros g. 9) – pasaulietinės krypties mokykla su dėstomąja hebrajų kalba – Panevėžyje pradėjo veikti 1920 metais. Suformavus pilną aštuonių klasių gimnaziją, ją lankė 413 berniukų ir mergaičių. Mokykla į modernius rūmus persikėlė 1928 m. rudenį. Dabar čia įsikūręs Panevėžio apygardos teismas. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

Naftalio Feigenzono spaustuvė (Respublikos g. 16) – pirmoji spaustuvė Panevėžyje, veikusi 1880–1935 m., išspausdinusi daugumą Panevėžio krašto leidinių. Šalia spaustuvės veikė knygynas, biblioteka, skaitykla. Dabar čia įsikūrusi Panevėžio apskrityties G. Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

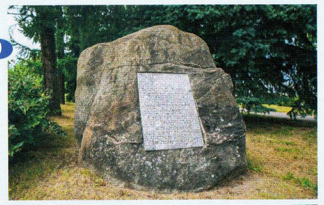

Berelio Rubinšteino motorinis malūnas (Kranto g. 24) įkurtas 1901 m. ir buvo vienas stambiausių to meto malūnų Panevėžyje. Jame buvo dirbama trimis pamainomis, per parą sumalami 2 vagonai kviečių. Restauruotame pastate dabar veikia „Romantic“ viešbutis. Pastatas įrašytas į Kultūros vertybių registrą.

Panevėžio žydų liaudies bankas (Respublikos g. 6), veikęs nuo 1919 metų, 1933-iaisiais persikėlė į naują modernizmo stiliaus pastatą. Šiuo metu jame įsikūrusi kavinė „Nendrė vėjyje“.

Panevėžio žydų kapinės – dabartinis Atminimo skveras tarp Sietyno ir Vasario 16-osios gatvių. Kapinių vietą jamžina skvere pastatytas paminklinis akmuo. Jose 1872–1940 m. laikotarpiu buvo palaidoti 6934 mirusieji. 1955 m. kapinės uždarytos, panaikintos 1966-aisiais. Buvusios kapinės įrašytos į Kultūros vertybių registrą.

Paminklas „Liūdinti žydų motina“, pastatytas 2009 m. buvusių žydų kapinių vietoje. Skulptorius Vytautas Talait-Kelpša, architektas Valdas Klimavičius.

Buvusio geto vietos įamžinimo paminklas „Geto vartai“, pastatytas 1993 m. prie Klaipėdos ir Krekenavos gatvių sankryžos. 1941 m. liepos 11 – rugpjūčio 23 d. Panevėžio žydai buvo įkalinti gete, apribotame Klaipėdos, Krekenavos, J. Tilvyčio ir Skerdyklos gatvėmis, vėliau sušaudyti.

Stela, žyminti JAV žydų labdaros organizacijos „Joint“ veiklos 100 metų jubiliejų, pastatyta 2014 m. J. Zikaro (buvusioje Džonto) gatvėje. Daugiau nei šimtmetį veikianti „Joint“ organizacija padeda skurdžiai gyvenantiems žydams visame pasaulyje. 1923 m. viena miesto gatvė buvo pavadinta Džonto vardu, organizacijai remiant, joje pastatyta keliolika gyvenamųjų namų, vykdyti kiti labdaros projektai.

Memorialinė lenta režisierui ir aktoriumi Benjaminui Zuskinui (1899–1952) atminti ant namo Birutės gatvėje. B. Zuskinas gimė ir augo Panevėžyje, mokėsi Panevėžio realinėje mokykloje. 1921 m. apsigyveno Maskvoje, vaidino žydų kameriniame teatre. Nusifilmavo kino juostose „Pasienis“ (1935 m.), „Laimės ieškotojai“ (1936 m.). Nuo 1936 m. dirbo režisieriumi, dėstė teatro mokykloje, kurį laiką vadovavo Valstybiniam žydų teatrui. 1948 m. suimtas, 1952 m. rugpjūčio 12 d. drauge su kitais įžymiais žydų kultūros veikėjais sušaudytas. 1956 m. B. Zuskinas reabilituotas.

